

kozási készségüket, hogy szerves kémikus módjára tudjanak gondolkozni. Higgyék el nekem, a szerves kémia nem nehéz, de fáradságos út.” „Befejezem előadásomat. Köszönöm, akik hűséggel kitartottak melletttem. Akik nem jöttek el, azokra nem haragszom, nagyon fogok örülni, ha nekik is jól fog sikerülni a kollokvium. Kívánok jó munkát!” (Bruckner professzor utolsó főkéllégiumi előadásáról rövid videófelvételt és teljes hangfelvételt készítettem harmadéves vegyészhallgatóként, a megemlékezésben ezekből a felvételekből idéztem.)

Ósabay György

Elhunyt Novák Lajos, a BME professor emeritusa

Novák Lajos, a BME Szerves Kémia és Technológia Tanszékének professor emeritusa 2020. november 18-án hunyt el.

Novák Lajos 1937. október 23-án született Barlahidán. Vegyészmérnöki diplomáját 1961-ben szerezte a BME Vegyészmérnöki Karán. Oktató- és kutatómunkáját a BME Szerves Kémia Tanszékén kezdte, először rövid ideig a Kőbányai Gyógyszerárugyár finanszírozásával, majd egyetemi státuszban.

Előbb tanársegéd, majd adjunktus, docens, 1988-tól 2003-ig egyetemi tanár, 1978-tól tanszékvezető-helyettes, aztán tanszékvezető volt. 1999-től a tanszéken működő MTA Alkaloid-kémiai Kutatócsoportot is vezette, egészen 2007-ig.

Novák Lajos igen aktívan részt vett a szerves kémia oktatásában: szerves szintetikus laborgyakorlatokat tartott, a Szerves kémia I. és II. alaptárgyat, a Biomolekulák kémiáját, a Modern szintézismódszerek és a Szintézis tervezése című tárgyakat adta elő. Előadott a kar angol nyelvű képzésében, a doktoránsképzésben, és a mérnöktovábbképző tanfolyamokon is tanított. Társ-szerzője hét egyetemi jegyzetnek és két egyetemi tankönyvnek. A *Szerves Kémia I. és II.* jegyzet 1987-ben, a *Szerves kémiai praktikum II.* 1989-ben nívódíjat kapott.

1964-ben műszaki doktori, 1968-ban a terápiás szempontból jelentős és nagyszámú természetes anyag alapvázát képező benzo[a]kinolizin- és indolo-kinolizin-származékok szintézise területén elért eredményei nyomán kandidátusi fokozatot kapott.

1970–1971-ben a New York-i Állami Egyetem (Buffalo) orvosi kémiai intézetében dolgozott. Az intézetben nukleinsavak szintézisével és polinukleinsavak kémiai módosításával foglalkozott.

1971 második felétől a gyógyászati szempontból rendkívül jelentős proszttaglandinok és prosztaciklin-származékokat tanulmányozta. A proszttaglandinok kémiájáról Szántay akadémikussal írt könyvük 1976-ban, az angol nyelvű kibővített változat 1978-ban jelent meg. Az utóbbi 1978-ban az MTA nívódíját kapta.

1974-től a környezetkímélő integrált növényvédelemben ígéretes juvenil hormonhatású vegyületek szintézisével és rovarferomonok szerkezetfelderítésével, szintézisével foglalkozott. Kutatási eredményei alapján több, az ember környezetében megtelepedett rovarfaj elleni védekezésben előnyösen alkalmazható készítményt fejlesztettek ki. A rovarfejlődést gátló hatású (S)-metoprenre az Európai Közösségben kizárólagos forgalmazói jogot kaptak (Bábolna Környezetbiológiai Központ).

1985-ben a „Prosztaglandinok, juvenoidok és feromonok szintézise” című értekezése alapján elnyerte a kémiai tudományok doktora címet.

1986-tól a keringési betegségek megelőzésében és gyógyításában felhasznált koleszterinszint-csökkentők előállításával, lipoxigenáz-enzimgátlók szintézisével, valamint a szerotoninrendszeret előnyösen befolyásoló anyagok előállításával foglalkozott.

Munkája során több új összetett szigmatróp átrendeződést tárt fel és részletesen foglalkozott az enzimkatalizált reakciók felhasználási lehetőségeivel a szerves szintézisekben. Az enzimkatalizált reakciókról Poppe Lászlóval írt monográfiája 1991-ben, angol nyelvű kibővített változata pedig 1992-ben jelent meg (VCH Verlagsgesellschaft).

Külföldi cégekkel együttműködve (Bayer CropScience, ESTEVE, ISDIN) jelentős eredményeket ért el a rovarölő hatású vegyületek előállításában és az új fényvédő hatású vegyületek szintézisében.

Sikeres kutatómunkájának eredményeiből 184 tudományos folyóiratcikk és 50 szabadalom született.

Tudományszervezési munkája is igen jelentős volt. 1971 és 1986 között az MTA Alkaloidkémiai Munkabizottságának titkára volt, közben az MTA évenkénti Prosztaglandin Szimpóziumainak szakmai programját szervezte. Ezután az MTA Terpénkémiai Munkabizottságának titkára, majd az MTA Terpénkémiai és Elemorganikus Munkabizottságának elnöke, két cikluson keresztül az MTA Doktori Tanács tagja és az OTKA Szerves kémia II. zsűri elnöke volt.

Kimagasló oktató- és kutatómunkáját, valamint tudományszervezési tevékenységét számos díjjal ismerték el, melyek közül kiemelendő az Akadémiai Díj (1993), az Ipolyi Arnold-díj (1998), a Zemplén Géza-fődíj (1999), a Szent-Györgyi Albert-díj (2003) és az MTA feltalálói díj (2009).

A három évvel ezelőtt még jó egészséggnek örvendő Novák Lajossal a tanszék kollégái kellemes és vidám délutánt töltöttek 80. születésnapja alkalmából egy újbudai étteremben.

Távozásával nemzetközileg ismert és elismert tudóst, kiemelkedő oktatót és tudományszervezőt veszítettünk el.

Husztly Péter

